

Sprawozdanie z Konferencji Naukowej „Kanoniczne prawo małżeńskie – wybrane zagadnienia”

Dnia 25 września 2017 roku odbyła się pierwsza konferencja naukowa zorganizowana przez Koło Naukowe Studencką Poradnię Prawną pt. „Kanoniczne prawo małżeńskie – wybrane zagadnienia”. Była to konferencja skierowana przede wszystkim do członków innych akademickich poradni prawnych w całej Polsce i była wyjściem naprzeciw potrzebie omówienia podstaw kanonicznego prawa małżeńskiego ze względu na coraz częstsze pojawianie się spraw z tym związanych w owych poradniach. Niestety w większości z nich studenci nie mają wystarczającej wiedzy do udzielania porad z zakresu prawa kanonicznego, stąd inicjatywa Studenckiej Poradni Prawnej do przeprowadzenia swego rodzaju szkolenia dla tychże studentów.

Konferencja objęta została patronatem Dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW ks. prof. dr hab. Henryka Stawniaka. Ze względu na jego nieobecność w imieniu Władz Dziekańskich konferencję otworzył, witając wszystkich, ks. dr hab. Marek Saj, prof. UKSW Prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego.

W konferencji wzięło udział w sumie ok. 80 osób. Najlicniejszą grupę, obecną podczas pierwszej sesji, stanowili wyjątkowi goście, uczniowie Publicznego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. ks. Romana Archutowskiego. Ich obecność wynikała z podjętej współpracy, opartej na umowie patronackiej podpisanej między Wydziałem Prawa Kanonicznego, a wyżej wymienionym Liceum.

Cała konferencja została podzielona na trzy panele, w których brało udział po dwóch prelegentów. Wystąpienia zostały ułożone tematycznie, tak by razem stanowić jak najpełniejszy przekrój tematów dotyczących kanonicznego prawa małżeńskiego. I tak rozpoczęto od wyjaśnienia pojęcia i istoty małżeństwa, następnie omówiono przeszkody, wady zgody oraz formę zawarcia małżeństwa, a na koniec także proces o stwierdzenie jego nieważności.

Pierwszy panel prowadził mgr Paweł Janas, który przed laty był przewodniczącym Studenckiej Poradni Prawnej. Pierwszym prelegentem był ks. dr hab. Piotr Ryguła, prof. UKSW, opiekun Studenckiej Poradni Prawnej, który wygłosił referat *Małżeństwo w ujęciu Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.* Jako opiekun Poradni powitał najpierw wszystkich zebranych gości. W referacie zaś zwrócił uwagę przede wszystkim na pojęcie małżeństwa

w prawie kanonicznym, jego sakramentalność, cele oraz przymioty. Przedstawiając także rys historyczny i wyszczególniając pewne różnice, prelegent podkreślił, że obecnie cele małżeństwa, które są wymienione w Kodeksie (dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa) są w stosunku do siebie równoważne.

W referacie została podkreślona także ochrona prawna małżeństwa i domniemanie jego ważności. Oznacza to, że w przypadku wątpliwości co do ważności zawartego małżeństwa należy uważać je za ważne dopóki nie udowodni się czegoś przeciwnego. Stanowiło to wstęp i podstawę dla kolejnych wystąpień. Nie można bowiem omawiać szczegółowych kwestii związanych z kanonicznym prawem małżeńskim, nie znając podstawowych sformułowań i definicji.

Kolejnym prelegentem był ks. dr Rafał Kamiński, który omówił *Przeszkody małżeńskie w prawie kanonicznym*. Przede wszystkim zwrócił uwagę na samo pojęcie przeszkody, czym ona jest i czym skutkuje. Po wymienieniu wszystkich dwunastu przeszkód i krótkiej ich charakterystyki, ks. dr Kamiński skupił się na omówieniu przeszkód impotencji oraz różnej religii. Wynikało to z ograniczeń czasowych, a wybór akurat tych przeszkód został umotywowany tym, że przeszkoda impotencji jest najbardziej dyskusyjną, natomiast przeszkoda różnej religii w dzisiejszych czasach jest coraz częściej spotykana. Prelegent wskazał jednak, że pozostałe przeszkody zostały dokładniej omówione w referacie, znajdującym się w publikacji *Kanoniczne prawo małżeńskie – wybrane zagadnienia*. Znajdują się tam cztery z sześciu ogłoszonych podczas konferencji referatów.

Na koniec swojego wystąpienia ks. dr Kamiński podkreślił, że przeszkody do zawarcia małżeństwa nie są znane jedynie prawu kanonicznemu. Wręcz przeciwnie, część z nich funkcjonuje także w polskim prawie cywilnym. Mogą się one różnić swym zakresem.

Krótką przerwa, która była zaplanowana pomiędzy panelami, rozpoczęła się z pewnym opóźnieniem ze względu na ożywioną dyskusję po pierwszych dwóch referatach. W dyskusji tej głos zabierali zarówno inni wykładowcy Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, jak i studenci i doktoranci. Wskazywało to na znaczne zainteresowanie poruszonymi tematami.

Drugi panel prowadzony był przez ówczesną przewodniczącą Studenckiej Poradni Prawnej mgr lic. Martę Olkowicz. Pierwszym prelegentem w tej części był ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski. Przybliżył on słuchaczom zagadnienia dotyczące zgody małżeńskiej, jej wad, oraz niezdolności konsensualnej, która obecnie jest najczęstszym tytułem, z którego orzekana

jest nieważność małżeństwa. Dlatego właśnie to niezdolności konsensualnej była poświęcona znaczna część czasu. Poza tym jednak zostały omówione poszczególne wady zgody: brak wiedzy koniecznej, błąd co do osoby lub co do przymiotu osoby, podstępne wprowadzenie w błąd, błąd co do jedności, nierozzerwalności lub godności sakramentalnej małżeństwa, symulacja zarówno całkowita, jak i częściowa, postawienie warunku oraz przymus i bojaźń.

Jak podkreślił prelegent, zgoda małżeńska jest przyczyną sprawczą małżeństwa. Osoby dotknięte niezdolnością konsensualną są niezdolne do powzięcia zgody małżeńskiej. Poza tym nieważnie zawierają małżeństwo osoby, które choć posiadają zdolność konsensualną, dotknięte są jedną z wad zgody. Dlatego właśnie, zarówno niezdolność konsensualna, jak i wady zgody mogą stanowić tytuł nieważności małżeństwa.

Kolejnym prelegentem był ks. dr hab. Marek Saj, prof UKSW. Przedstawił on słuchaczom kwestie związane z kanoniczną formą zawarcia małżeństwa. Omówił on zarówno formę zwyczajną zawarcia małżeństwa, wskazując kto może być świadkiem kwalifikowanym, a kto świadkiem zwykłym, a także formę nadzwyczajną, wskazując kiedy jest ona możliwa i czym się cechuje. Prelegent w swym referacie zwrócił uwagę także na to, kto jest zobowiązany do zachowania formy kanonicznej.

Budzącym największe zainteresowanie słuchaczy tematem było jednak miejsce zawarcia małżeństwa. Prelegent nawiązał tu także do prawa Polskiego, które od marca 2015 roku daje możliwość zawierania małżeństw poza siedzibą urzędu stanu cywilnego. Przytoczonych zostało kilka przykładów takich jak zawieranie małżeństwa na plaży czy pod wodą, a także oferty organizowania tego typu wydarzeń.

Kolejny raz zainteresowanie przedstawionymi referatami wywołało ożywioną dyskusję, w której słuchacze chętnie zabierali głos.

Ostatnia sesja prowadzona była przez lic. Katarzynę Pomykałę, członkinię Studenckiej Poradni Prawnej. W tej części przedstawiono zagadnienia proceduralne. Rozpoczął ją ks. dr Tomasz Białobrzeski, omawiając funkcjonowanie trybunałów, właściwość sądów oraz strony procesowe. Prelegent wyjaśnił przede wszystkim podstawy dotyczące sądów, do jakiego trybunału należy składać skargę o stwierdzenie nieważności małżeństwa, kto może to zrobić oraz kto jeszcze bierze udział w takim procesie. Poruszona została także kwestia terminów oraz ogólnych zasad dotyczących możliwości przyjęcia bądź odrzucenia skargi powodowej.

Wyjaśnienie wszelkich pojęć, osób występujących w procesie oraz ogólnych zasad funkcjonowania trybunałów kościelnych było swoistym wprowadzeniem i bazą do następnego referatu, wygłoszonego przez ks. dr hab. Jana Krajczyńskiego, prof. UKSW. Przedstawił on przebieg procesu zwyczajnego, skróconego oraz dokumentalnego, wskazując na ich różnice oraz przede wszystkim specyfikę oraz okoliczności pozwalające na prowadzenie każdego z nich.

Dyskusje, kończące każdy z paneli, znacznie przekroczyły przewidziany na nie czas. Pokazuje to, że tematyka ta zainteresowała słuchaczy, którzy pragnęli dowiedzieć się czegoś więcej niż to, co zostało w referacie powiedziane.

Ponadto tematy referatów zostały tak dobrane, że stanowiły całkowity przekrój zagadnień związanych z kanonicznym prawem małżeńskim. Zaczynając od zrozumienia czym jest małżeństwo według prawa kanonicznego, przez formę jego zawarcia oraz przeszkody i wady zgody prowadzące do jego nieważności, aż do samego procesu o jej stwierdzenie.

Na zakończenie głos zabrał drugi opiekun Poradni, mgr Arkadiusz Mróz. Podziękował on zebranych za przybycie, a także członkom Poradni, którzy włączyli się w organizację konferencji za włożoną w to pracę i poświęcony czas. Także mgr Marta Olkowicz przyłączyła się do podziękowań, wskazując na znaczny udział mgr Arkadiusza Mroza w organizacji konferencji.

Konferencja zrobiła pozytywne wrażenie na słuchaczach. Można to było zauważyć po czynnym udziale w dyskusjach i ogólnym zainteresowaniu. Także po zakończeniu konferencji dało się słyszeć głosy pochwały a także nadziei na kolejne tego typu inicjatywy.

Kaja Niewiadomska
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW